

2. Hreilikh, O. (2012). *Komunikatyvna kultura yak komponent pedahohichnoi kultury vykladacha vyshchoho navchalnoho zakladu* [Communicative culture as a component of pedagogical culture of a teacher of higher education]. Kyiv.
3. Ziaziun, I.A. etc. (2008) *Pedahohichna maisternist: pidruchnyk* [Pedagogical skills]. Kyiv.
4. Rean, A.O. (2002). *Psikhologiya cheloveka ot rozhdeniya do smerti* [Human psychology from birth to death]. Sankt-Peterburh.
5. Rodzhers, K. (1994). *Vzglyad na psikhoterapiyu. Stanovlenie cheloveka* [A look at psychotherapy. Becoming a person]. Moskva.
6. Smorchkova, V.P. (2007). *Formirovanie kommunikativnoj kul'tury` soczial'nogo pedagoga v sisteme professional'noj podgotovki v vuze* [Formation of communicative culture of a social pedagogue in the system of professional training in higher education]. Moskva.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

КИРИЧЕНКО Римма Вікторівна – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри професійної освіти в сфері технологій та дизайну Київського національного університету технологій та дизайну.

Наукові інтереси: теорія та практика професійної підготовки майбутніх педагогів.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KYRYCHENKO Rymma Viktorivna – Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor of the Department of Professional Education in Technologies and Design of Kyiv National University Technologies and Design.

Circle of scientific interests: theory and practice of professional training of future eachers.

Стаття надійшла до редакції 14.04.2021 р.

УДК 37.091.12-051:005.963-051:62/64

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-198-116-121

КІТОВА Ольга Анатоліївна –

кандидат педагогічних наук, доцент;

доцент кафедри природничо-математичних дисциплін та методики їх викладання
Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти

ORCID:<https://orcid.org/0000-0002-8946-8763>

e-mail: kitova@ippo.dn.ua

СТЕШЕНКО Володимир Васильович –

доктор педагогічних наук, професор,

професор кафедри теорії і практики технологічної і професійної освіти
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

ORCID:<https://orcid.org/0000-0002-8183-3957>

e-mail: steshenko.volodymyr@gmail.com

ЧЕРНИШОВ Сергій Олександрович –

аспірант кафедри теорії і практики технологічної і професійної освіти
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»,

ORCID:<https://orcid.org/0000-0001-5284-7033>

e-mail: en841604@gmail.com

**СУТНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ І
ТЕХНОЛОГІЙ В КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНДАРТУ ВЧИТЕЛЯ**

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Метою освіти, як відомо, є всебічний розвиток людини як особистості, формування цінностей і необхідних для її успішної самореалізації компетентностей. Отже, компетентностний підхід, при якому навчання не зведено до знаннєвого компонента, а спрямовано на формування життєвих навичок і соціального досвіду, визнано пріоритетним в сучасній освіті.

Професійним стандартом метою діяльності вчителя закладу загальної середньої освіти визначено організацію навчання та виховання учнів, спрямованого на формування в них ключових компетентностей і світогляду на основі загальнолюдських і національних цінностей, розвитку інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, необхідних для успішної самореалізації та продовження навчання [5]. В документі зазначено, що процеси навчання, виховання і розвитку учнів є наскрізними, їх цілісність забезпечується наявністю у вчителя загальних й професійних компетентностей,

необхідних для виконання всіх трудових функцій. Таким чином, проблема визначення педагогічних компетентностей вчителя взагалі, й вчителя трудового навчання і технологій зокрема, та шляхів їх формування вимагає спеціального дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Тлумачення поняття компетентності, сутність та особливості реалізації компетентнісного підходу в освітньому процесі української школи, складові моделі компетентного педагога висвітлено в ряді робіт І. Підласого.

Загальні питання проблеми формування компетентностного потенціалу майбутнього вчителя трудового навчання і технологій знайшли відображення в роботах О. Коберника, В. Курок, О. Авраменка, В. Стешенка, В. Сидоренка, А. Малихіна, С. Ткачука, М. Корця, А. Цини та ін. В працях О Авраменка, О. Федоренко, С. Яшанова та ін. розкрито обґрунтування окремих компетентностей вчителя трудового навчання і

технологій та необхідності володіння ними в професійній діяльності.

Питання підготовки вчителя трудового навчання і технологій в системі післядипломної освіти до реалізації компетентнісно-орієнтованого становлення розкрито в роботах О. Армейського, В. Бовсунівського, Л. Дзигаленко, І. Ковальчук та ін.

Висвітлюючи аспекти сучасної освітньої парадигми та підходи до стандартизації вищої освіти в контексті ЄС, Ю. Рашкевич визначив перелік загальних і спеціальних (фахових) компетентностей випускника будь-якого напрямку підготовки та розробив рекомендації щодо створення і реалізації компетентнісно орієнтованих освітніх програм.

Перелік функцій сучасного вчителя та склад його компетентнісного потенціалу визначено в Професійному стандарті вчителя закладу загальної середньої освіти.

Отже, враховуючи наукові доробки вчених **мета нашої статті** полягала в тому, щоб розкрити сутність поняття педагогічної компетентності вчителя трудового навчання і технологій відповідно до вимог професійного стандарту вчителя закладу загальної середньої освіти.

Методи дослідження: пошуковий та проблемно-цільовий – забезпечили нормативне обґрунтування та дослідження теоретичних основ окресленої проблеми; методи узагальнення, аналізу та синтезу наукової літератури – обумовили розкриття сутнісних характеристик педагогічної компетентності, завдяки герменевтичному підходу уточнено поняття та педагогічні компетентності вчителя трудового навчання і технологій відповідно до вимог професійного стандарту вчителя закладу загальної середньої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні в Законі України «Про вищу освіту» (2014) компетентність визначається як здатність особи успішно соціалізуватися, навчатися, провадити професійну діяльність, яка виникає на основі динамічної комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей.

Основні напрями реалізації Закону «Про вищу освіту» в напрямку підготовки майбутнього вчителя викладено в Концепції розвитку педагогічної освіти. В Концепції зокрема зазначено, що модернізація освітніх програм підготовки педагогічних працівників має передбачати забезпечення формування загальних (універсальних, ключових та ін.) компетентностей і набуття педагогічними працівниками вмінь і досвіду формування відповідних компетентностей в учнів.

У прийнятому Професійному стандарті за професією «Вчитель закладу загальної середньої освіти» компетентності розподілено на загальні (громадська, соціальна, культурна, лідерська, підприємницька) та професійні, які визначено у відповідності до трудових функцій (трудова дія або їх групи). Так, професійні компетентності мовно-комунікативна, предметно-методична та

інформаційно-цифрова спрямовані на навчання учнів предметам і інтегрованим курсам; емоційно-етична, психологічна та педагогічно-партнерська – забезпечують партнерську взаємодію учасників освітнього процесу; інклюзивна, здоров'язбережувальна та проєктувальна – спрямовані на організацію безпечного та здорового освітнього середовища; прогностична, організаційна та оцінювально-аналітична – необхідні для управління освітнім процесом; інноваційна, рефлексивна та здатності до навчання впродовж життя забезпечують безперервність професійного розвитку [5].

Такий підхід до визначення компетентностей знаходить обґрунтування і в дослідженні Ю. Рашкевича. Окрім того, науковець зазначав, що стандарти сучасної вищої освіти мають бути «студентоцентричними», спрямованими на формування загальних і спеціальних (фахових) компетентностей і максимально забезпечувати майбутнім фахівцям можливість отримати перше робоче місце й підвищити їх конкурентоздатність на ринку праці [6]. При цьому, значну увагу він звернув на те, що успішність соціалізації та професійної діяльності залежить від сформованості як загальних компетентностей, які мають універсальний характер, так і спеціальних (фахових), які залежать від предметної галузі й визначають профіль освітньої програми та кваліфікацію випускника.

Загальні компетентності вчений представив трьома групами [6, с. 32]:

- інструментальні (когнітивні, методологічні, технологічні та лінгвістичні здатності);
- міжособистісні (навички спілкування, соціальна взаємодія та співпраця);
- системні (поєднання розуміння, сприйнятливості та знань, здатність планування змін для удосконалення систем, розроблення нових систем).

Спеціальні (фахові) компетентності, як зазначено у дослідженні, мають безпосереднє відношення до специфіки освітньої програми (галузі знань/спеціальності), визначають її та кваліфікацію випускника, роблять кожну освітню програму індивідуальною [6, с. 158], характеризуються сформованістю когнітивних і практичних вмінь та навичок з предметної галузі [6, с. 40].

Інші науковці, досліджуючи генезис поняття спеціальних (фахових) компетентностей виходять з того, що їх важливим елементом є творча професійна діяльність, вміння вирішувати нестандартні педагогічні завдання, здатність до професійної рефлексії та критичного оцінювання результатів праці. Відповідно одні професійну компетентність визначають як інтегративну якість майбутнього педагога, яка передбачає вміння вирішувати нестандартні педагогічні завдання; критично оцінювати результати своєї праці; здобувати нові знання та вміння за фахом; володіти методикою навчального проєктування (А. Кулешов і ін.); інші – як здатність вирішувати спеціальні завдання в певній

професійній галузі (К. Пушкарева, В. Цветков і ін.); ще інші – як здатність виконувати професійні функції самостійно та творчо (Л. Сілакова та ін.) [9].

Враховуючи зміни в змісті загальної середньої освіти, що відбувалися на основі компетентнісного підходу, та переорієнтацію системи трудового навчання з предметно-операційної на проектно-технологічну, змінилися й погляди на підготовку вчителя.

Так, О. Коберник обґрунтував доцільність формування в майбутнього вчителя трудового навчання методичної компетентності, яку він визначив як складну динамічну характеристику особистості здобувача вищої педагогічної освіти, що поєднує в собі теоретичну, технологічну, трансформаційну й творчу компетенції, які, в свою чергу, значно залежать від сформованого комунікативного компоненту [3].

Розуміння поняття «компетентності» як здатності ефективно використовувати знання та вміння, наявності особистісних якостей для досягнення результату на конкретному робочому місці представлено в роботах В. Сидоренка. Вчений зокрема визначив, що, основними групами компетентностей вчителів, яких потребує сучасне життя, є: соціальні; полікультурні; комунікативні; інформаційні; самоосвіти та саморозвитку; що реалізуються в прагненні й здатності до раціональної, продуктивної творчої діяльності [7]. Поряд з цим, учений стверджував, що професійність вчителя значною мірою визначається його етичною компетентністю як вищим рівнем оволодіння педагогічною професією, квінтесенцією загальнолюдської та професійної культури педагога.

Враховуючи інформатизацію суспільства, яка набула поширення на початку XXI століття, С. Яшанов обґрунтував необхідність формування інформативної компетентності вчителя трудового навчання, яку визначив як інтеграційну професійно-особистісну якість, що включає мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, ціннісно-рефлексивний та емоційно-вольовий компоненти й ґрунтується на знаннях, вміннях і досвіді в галузі інформатики та трудового навчання й дозволяє ефективно розв'язувати професійні завдання з використанням методів і засобів інформатики та ІКТ [13, с. 14].

В роботі Ю. Цини професійно-педагогічна компетентність вчителя трудового навчання і технологій визначена як результат особистісного становлення та саморозвитку, в якому інтегрується особистісний і діяльний досвід. При цьому вчений зазначив, що професійна діяльність вчителя систематизується в її моделі у вигляді навчальних, навчально-методичних, соціально-педагогічних, виховних, культурно-просвітницьких, корекційно-розвивальних і управлінських компетентностей [12, с. 14].

С. Ткачук звернув увагу на те, що професійно-педагогічна компетентність вчителя трудового навчання передбачає володіння ним технологічною культурою, компонентами якої є проектна та

технологічна компетентності. Вчений зазначив, що проектна компетентність має містити предметні знання й уміння та відповідні знання і вміння, пов'язані з проектуванням освітньої діяльності під час вивчення конкретного предмета. В технологічній компетентності має бути представлено когнітивний, емоційно-ціннісний і творчий аспекти технологічної культури особистості вчителя, що відображаються в його гуманістичному відношенні до професійної діяльності [10, с. 10].

У роботі М. Олексюк професійну компетентність вчителя трудового навчання і технологій в галузі народних художніх ремесл представлено як сукупність особистісних якостей, цінних орієнтацій і загальної культури, кваліфікаційних знань і вмінь, проектно-технологічної та методичної майстерності, гармонійне поєднання яких у педагогічній діяльності уможливорює отримання оптимального результату – високої якості художньо-трудової підготовки учнів загальноосвітньої школи [4, с. 6].

О. Авраменко наголосив на доцільності формування в учителя трудового навчання та технологій соціотехнічної компетентності, яка характеризується системою понять, методів і засобів перетворювальної діяльності зі створення матеріальних і духовних цінностей. Умовами формування такої компетентності, на його думку, є вивчення сучасних технологій перетворення матеріалів, планування й організації робочого процесу та технологічної дисципліни, безпеки праці, виконання проектів тощо [1, с. 20].

Можливості використання ІКТ у процесі самоосвітньої професійної підготовки вчителя трудового навчання та технологій розкрито в роботі О. Федоренко. Самоосвітню компетентність вона визначила як свідому педагогічну діяльність, яка сприяє формуванню розуміння необхідності постійного оновлення власних професійних компетенцій, що відповідають пріоритетним напрямам інформаційно-технічного прогресу в галузях промислового та сільськогосподарського виробництва й сфери послуг та є основою здатності до професійного самовдосконалення [11, с. 7].

Виходячи з того, що професійна діяльність вчителя трудового навчання і технологій є поліфункціональною та спрямованою на одночасне виконання ряду взаємопов'язаних функцій, які неможливо розкласти на окремі навчальні та виховні напрями, С. Яшук представив власну структуру професійно-педагогічної компетентності. Така структура має багаторівневий блочно-модульний характер. На першому її рівні формується ключова, загально-передметна та спеціально-предметна компетентності. На другому рівні – соціальна, полікультурна, рефлексивна, комунікативна, автономізаційна, дидактична, психологічна, управлінська, техніко-технологічна, інформаційна, проектна, методична, продуктивна, дослідницько-пошукова. На третьому рівні об'єднано три

компоненти: когнітивно-творчий, мотиваційно-ціннісний і діяльнісно-практичний [14, с. 18–19].

Професійно-педагогічну компетентність магістра технологічної освіти науковець охарактеризував як інтегральну професійно-особистісну характеристику з набором якостей та сукупністю знань, умінь, навичок і ставлень у виробничо-педагогічній сфері, рівень сформованості яких засвідчує готовність майбутнього магістра реалізовувати фахові функції, вирішувати фахові завдання відповідно до визначених освітніх стандартів [14, с. 17].

Дещо пізніше у монографічному дослідженні вченими було визначено, що компетентність вчителя трудового навчання та технологій, яка формується під впливом освітнього процесу та загальної освітньо-культурної ситуації, слід представляти когнітивною, операційно-технологічною, мотиваційною, етичною, соціальною та поведінковою складовими, а також результатами навчання (знаннями й уміннями) та системою сформованих ціннісних орієнтацій [2, с. 11]. Поряд з цим ними було відзначено, що саме «компетентність» відображає практичну спрямованість освітнього процесу, виявляється в практичній діяльності та передбачає ефективну діяльність і високий підсумковий результат [2, с. 29].

Систему спеціальних (фахових) компетентностей майбутнього вчителя трудового навчання і технологій визначили В. Стешенко та Д. Кільдеров [8]. Вченими було встановлено, що при визначенні переліку загальних і спеціальних (фахових) компетентностей в стандарті вищої освіти необхідно керуватися предметно-функціональним і культурологічним методологічними підходами. Самі компетентності було запропоновано визначати як здатності до виконання певних практичних і інтелектуальних професійних задач фахівця, якими він має оволодіти для здійснення освітнього процесу. Вчені наголосили, що в переліку спеціальних (фахових) компетентностей необхідно вирізняти дві компоненти: загальну (психолого-педагогічну) та спеціалізовану. З урахуванням цього систему спеціальних (фахових) (спеціалізованих) компетентностей для стандарту освітньо-професійної підготовки майбутнього вчителя трудового навчання та технологій науковці представили таким переліком: дидактичні, методичні, дослідницькі, розвивальні (в позакласній і позашкільній діяльності), організаційні (з навчально-матеріальної бази), власно предметно-перетворювальні та загально-технічні (політехнічні).

Висновки з дослідження і перспективи подальших розробок. Отже, аналіз наукової літератури й узагальнення поглядів учених дали можливість стверджувати, що педагогічна компетентність вчителя характеризується як така особистісна характеристика, яка забезпечує його здатність до якісної професійної діяльності, тобто здатність до виконання трудових функцій і вирішення професійних завдань.

Поняття педагогічної компетентності вчителя слід визначати на основі предметно-функціонального та культурологічного методологічних підходів як здатність до виконання певних практичних і інтелектуальних професійних задач фахівця, вирішення яких забезпечує якість освітнього процесу.

Педагогічна компетентність вчителя закладу загальної середньої освіти відповідно до вимог професійного стандарту в освітньо-професійному стандарті вищої освіти має бути представлена загальними, професійними та предметними (галузевими) компетентностями. Предметна компетентність вчителя трудового навчання і технологій визначається змістом технологічної освітньої галузі й передбачає володіння ним здатністю до предметно-перетворювальної, загально-технічної та художньо-трудової діяльності. Відповідно стандарт освітньо-професійної підготовки майбутнього вчителя трудового навчання і технологій, а також освітні програми його підготовки мають відображати системи відповідних навчальних дисциплін. Ці системи, в свою чергу, мають відповідати рівням вищої освіти: першому (бакалавському), другому (магістерському), третьому (докторському).

Перспективи подальших розробок за даною проблемою мають бути пов'язані з обґрунтуванням і визначенням предметних компетентностей вчителя трудового навчання і технологій і результатів його навчання та формування системи навчальних дисциплін.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Авраменко О.Б. Теоретико-методичні засади проєктування системи «техносвіт – технологічна освіта» у вищих навчальних закладах: автореф. дис. ... доктора пед. наук: 13.00.02. Київ, 2013. 40 с.
2. Гедзик А.М. та ін. Компетентнісний підхід у професійній підготовці майбутніх учителів технологій: колективна моногр. Умань: Видавець «Социнський М. М.», 2017. 280 с.
3. Коберник О. Формування методичної компетентності майбутнього вчителя трудового навчання. *Трудова підготовка в закладах освіти*. 2009. № 3. С. 37–40.
4. Олексюк М.П. Формування професійної компетентності майбутніх учителів технологій у процесі вивчення народних художніх ремесел: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Хмельницький, 2015. 20 с.
5. Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)». URL: <http://surl.li/nydd> (дата звернення 18.03.2021)
6. Рашкевич Ю.М. Болонський процес та нова парадигма вищої освіти: монографія. Львів: Видавництво Львівська політехніка, 2014. 168 с.
7. Сидоренко В. Сутнісні характеристики професійної компетентності. *Трудова підготовка в закладах освіти*. 2010. № 5. С. 3–7.
8. Стешенко В.В., Кільдеров Д.Е. Система спеціальних (фахових) компетентностей вчителя трудового навчання та технологій. *Науковий часопис національного*

педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова. Серія №13. Проблеми трудової та професійної підготовки: зб. наук. праць. К. : Вид-во НПУ ім. Драгоманова, 2017. Вип. 8. С. 99-105.

9. Структурно-содержательная характеристика понятия «специальная компетенция». *Modalități conceptuale de dezvoltare a științei moderne: colecție de lucrări științifice «ΛΟΓΟΣ» cu materiale conferinței științifice și practice internaționale* (Vol. 3), 20 noiembrie 2020. București, România: Platforma europeană a științei. С. 76–79.

10. Ткачук С.І. Теорія і методика підготовки майбутнього вчителя трудового навчання до формування в учнів технологічної культури: автореф. дис. ... доктора пед. наук: 13.00.04. Київ, 2012. 38 с.

11. Федоренко О.Г. Формування самоосвітньої компетентності майбутніх учителів технологій засобами інформаційно-комунікаційних технологій: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Слов'янськ, 2016. 20 с.

12. Цина А.Ю. Теорія та методика особистісно орієнтованої професійної підготовки майбутнього вчителя технологій: автореф. дис. ... доктора пед. наук : 13.00.02. Київ, 2011. 40 с.

13. Ящанов С.М. Теоретико-методичні засади системи інформативної підготовки майбутніх учителів трудового навчання : автореф. дис. ... доктора пед. наук: 13.00.04. Київ, 2010. 44 с.

14. Ящук С.М. Теоретико-методичні засади професійної підготовки магістрів технологічної освіти у вищих педагогічних навчальних закладах: автореф. дис. ... доктора пед. наук: 13.00.04, 13.00.02. Умань, 2016. 40 с.

REFERENCES:

1. Avramenko, O.B. (2013) *Teoretyko-metodychni zasady proektuvannia systemy «tekhnosvit – tekhnolohichna osvita» u vyshchyykh navchalnykh zakladakh* [Theoretical and methodological principles of designing the system «technosvit - technological education» in higher education]. Kyiv.

2. Hedzyk, A.M. ets. (2017) *Kompetentnisnyi pidkhid u profesiinii pidhotovtsi maibutnykh uchyteliv tekhnolohii* [Competence approach in the training of future teachers of technology]. Uman.

3. Kobernyk, O. (2009) *Formuvannia metodychnoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia trudovoho navchannia* [Formation of methodical competence of the future teacher of labor training].

4. Oleksiuk, M.P. (2015) *Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnykh uchyteliv tekhnolohii u protsesi vyvchennia narodnykh khudozhnykh remesel* [Formation of professional competence of future teachers of technology in the process of studying folk arts and crafts]. Khmelnytskyi.

5. *Pro zatverdzhennia profesiinoho standartu za profesiiamy «Vchytel pochatkovykh klasiv zakladu zahalnoi serednoi osvity», «Vchytel zakladu zahalnoi serednoi osvity», «Vchytel z pochatkovoї osvity (z dyplomom molodshoho spetsialista)»* [About the statement of the professional standard on professions «The teacher of initial classes of establishment of general secondary education», «The teacher of establishment of general secondary education», «The teacher on primary education (with the diploma of the junior specialist)»].

6. Rashkevych, Yu.M. (2014) *Bolonskyi protses ta nova paradyhma vyshchoi osvity* [The Bologna Process and a new paradigm of higher education]. Lviv.

7. Sydorenko, V. (2010) *Sutnisni kharakterystyky profesiinoi kompetentnosti* [Essential characteristics of professional competence].

8. Steshenko, V.V., Kilderov, D.E. (2017) *Systema spetsialnykh (fakhovykh) kompetentnostei vchytelia trudovoho navchannia ta tekhnolohii* [The system of special (professional)

competencies of a teacher of labor education and technology]. Kyiv.

9. *Strukturno-soderzhatelnaia kharakterystyka poniatyia «spetsyalnaia kompetentsiia»* (2020) [Structural and substantive characteristics of the concept of «special competence»]. Bucharest.

10. Tkachuk, S.I. (2012) *Teoriia i metodyka pidhotovky maibutnoho vchytelia trudovoho navchannia do formuvannia v uchniv tekhnolohichnoi kultury* [Theory and methods of preparing future teachers of labor education for the formation of students' technological culture]. Kyiv.

11. Fedorenko, O.H. (2016) *Formuvannia samoosvitnoi kompetentnosti maibutnykh uchyteliv tekhnolohii zasobamy informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii* [Formation of self-educational competence of future teachers of technologies by means of information and communication technologies]. Sloviansk.

12. Tsyna, A.Iu. (2011) *Teoriia ta metodyka osobystisno oriientovanoi profesiinoi pidhotovky maibutnoho vchytelia tekhnolohii* [Theory and methods of personality-oriented professional training of future teachers of technology]. Kyiv.

13. Iashchanov, S.M. (2010) *Teoretyko-metodychni zasady systemy informatyvnoi pidhotovky maibutnykh uchyteliv trudovoho navchannia* [Theoretical and methodological principles of the system of informative training of future teachers of labor education]. Kyiv.

14. Iashchuk, S.M. (2016) *Teoretyko-metodychni zasady profesiinoi pidhotovky mahistriv tekhnolohichnoi osvity u vyshchyykh pedahohichnykh navchalnykh zakladakh* [Theoretical and methodological principles of professional training of masters of technological education in higher pedagogical educational institutions]. Uman.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ:

КІТОВА Ольга Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент; доцент кафедри природничо-математичних дисциплін та методики їх викладання Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

Наукові інтереси: історичні аспекти розвитку змісту трудового навчання учнів та професійна підготовка вчителя трудового навчання і технологій.

СТЕШЕНКО Володимир Васильович – доктор педагогічних наук, професор; професор кафедри теорії і практики технологічної і професійної освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

Наукові інтереси: модернізація трудового навчання учнів та професійної підготовки вчителя трудового навчання і технологій

ЧЕРНИШОВ Сергій Олександрович – аспірант кафедри теорії і практики технологічної і професійної освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

Наукові інтереси: професійна підготовка вчителя трудового навчання і технологій в нових умовах.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS:

KITOVA Olga Anatoliivna - Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor; Associate Professor of Natural Sciences and Mathematics and Methods of Teaching Donetsk Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education.

Circle of research interests: historical aspects of the development of the content of labor education of students and professional training of teachers of labor education and technology.

STESHENKO Volodymyr Vasylovych - Doctor of Pedagogical Sciences, Professor; Professor of the Department

of Theory and Practice of Technological and Vocational Education, Donbass State Pedagogical University.

Circle of research interests: modernization of labor education of students and professional training of teachers of labor education and technology

CHERNYSHOV Serhiy Oleksandrovych – post-graduate student of the Department of Theory and Practice of

Technological and Vocational Education of Donbass State Pedagogical University.

Circle of research interests: professional training of teachers of labor training and technology in new conditions.

Стаття надійшла до редакції 15.04.2021 р.

УДК 372.851

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-198-121-125

КЛЮЧНИК Інна Геннадіївна –

кандидат фізико-математичних наук, доцент, доцент кафедри математики

Центральноукраїнського державного педагогічного

університету імені Володимира Винниченка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6874-7811>

e-mail: kl.innochka@gmail.com

ІЗЮМЧЕНКО Людмила Володимирівна –

кандидат фізико-математичних наук, доцент,

вчитель математики ліцею «Престиж» м. Києва

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8656-2220>

e-mail: l.iziumch@gmail.com

ГАСВСЬКИЙ Микола Вікторович –

кандидат фізико-математичних наук,

старший викладач кафедри математики

Центральноукраїнського державного педагогічного

університету імені Володимира Винниченка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5268-748X>

e-mail: mgaevskij@gmail.com

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. До сучасних випускників пред'являються високі вимоги щодо змісту знань, умінь і навичок, що визначає конкурентну спроможність фахівця на сучасному ринку праці. Гострою стає потреба в ініціативній і діяльній особистості, здатній безперервно поповнювати запаси професійних знань і умінь, грамотно ставити цілі своєї професійної діяльності і досягати їх, творчо підходити до справи. Орієнтація освіти на особистісний розвиток вимагає переусвідомлення всіх чинників, в тому числі змісту, методів, форм і засобів навчання, від яких залежить якість навчально-виховного процесу. Особистість починає формуватися зі шкільних років. Цьому, зокрема, сприяє розвиваюча система освіти школярів. Роль математики виняткова в розумовому вихованні. При вивченні математики розглядаються задачі, для розв'язання яких потрібно не лише знання шкільної програми, а й творче застосування цих знань, зокрема при розв'язуванні нерівностей з параметром.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти формування та розвитку творчого мислення та творчої особистості учня досліджували такі вчені, як Бевз Г.П., Бурда М.І., Швець В.О., Тарасенкова Н.А. та ін.

Розв'язуванням рівнянь з параметрами присвячені праці Завізіона Г.В. [2]

Особливості системної організації розв'язування нестандартних та олімпіадних задач досліджується в роботах Ясінського В.А.

Мітельмана І.М., Ізюмченко Л.В., Радченка В.М., Рубльова Б.В., Федака І.В., Сарани О.О., Бродського Я. С, Сліпенка О.К., Добосевича М.С., Лейфури В.М, Е. Чена та ін. [1-7]. Також не можна не згадати відомі монографії Гарді Г. Г., Літлвуд Дж.Е., Поїа Г, Беккенбаха Е. та Беллмана Р. [8,9].

Незважаючи на значну кількість досліджень це питання досить актуальне, тому що задачі такого типу зустрічаються в завданнях шкільних, районних олімпіад з математики, у завданнях для державної підсумкової атестації з математики, ЗНО. Труднощі при розв'язуванні нерівностей з параметром виникають як у учнів шкіл так і у майбутніх вчителів математики.

Метою статті є дослідження особливостей формування творчих здібностей учня на уроках математики, зокрема через творчий підхід до розв'язування нерівностей з параметрами.

Методи дослідження. Для реалізації поставленої мети та виконання завдань статті використано теоретичні (аналіз першоджерел з проблеми дослідження, синтез, порівняння) методи дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Вперше з параметром учні шкіл зустрічаються при вивченні лінійної функції $y = kx + b$, (k, b – параметр), лінійного рівняння $ax + b = 0$, (a, b – параметр) та лінійних нерівностей $ax > b, ax \geq b, ax < b, ax \leq b$, (a, b – параметри). При розв'язуванні таких задач, з одного боку, параметр в